

הפילוסופיה המדינית של אחשוורוש (שיעור מס' 152)

הרב חיים נבון

1. "והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש" (אסתר א', ח).
2. "אם על המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתו פרו ומדי ולא יעבור אשר לא תבוא ושתי לפני המלך אחשוורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה. ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן. ויטיב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך כדבר ממוכן. וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל מדינה ומדינה ככתבה ואל עם ועם כלשונו להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו" (אסתר א', יט-כב).
3. "ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפניו ויגליו ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים. ויושט המלך לאסתר את שרבת הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך. ותאמר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו יכתב להשיב את הספרים מחשבת המן בן המדתא האגגי אשר כתב לאבד את היהודים אשר בכל מדינות המלך. כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי. ויאמר המלך אחשוורוש לאסתר המלכה ולמרדכי היהודי הנה בית המן נתתי לאסתר ואתו תלו על העץ על אשר שלח ידו ביהודים. ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונתתם בטבעת המלך אין להשיב. ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב בכל אשר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשונו ואל היהודים ככתבם וכלשונם. ויכתב בשם המלך אחשוורוש ויחתם בטבעת המלך וישלח ספרים ביד הרצים בסוסים ורכבי הרקש האחשדרפנים בני הרמכים. אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר להקהל ולעמד על נפשם להשמיד ולהרג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אתם טף ונשים
4. "להיות כל איש שרר בביתו. אמר רבא: אלמלא אגרות הראשונות לא נשתיר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. אמרי: מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שרר בביתו? פשיטא! אפילו קרחה בביתה פרדשכא ליהוי!" (מגילה יב ע"ב).
5. "אלמלא אגרות ראשונות – שהוחזק בהן שוטה בעיני האומות. לא נשתיר משונאי ישראל שריד ופליט – שהיו ממנהרין להורגן במטות המלך באגרות האמנעיות, ולא היו ממתינים ליום המועד. אמרי מאי האי דשדיר לן – אומרים האומות: מה זה ששלח לומר לנו לכוות כל איש שורר בביתו שאף הגרדן שורר בביתו. פרדשכא – פקיד ונגיד" (רש"י סס).
6. "בסופו של דבר, מכונת המשטר עוברת על טייס אוטומטי, כשהתוכנה שלה מקשיחה והופכת לחומרה. זהו השלב הסופי של הטוטליטריות... במצב הזה, שוואצלב האבל העז לכנות 'פוסט-טוטליטרי', המכונה מפעילה את עצמה... אנשים לומדים 'לחיות בתוך השקר', כדברי האבל, חיים את בגידותיהם היומיומיות מתוך הסכמה שגרתית, משלמים את חובם למכונה, ומקווים שמישהו, איפה שהוא, יודע איך אפשר לכבות אותה" (R. Scruton, A Political Philosophy, p. 158; תרגום חופשי).
7. "ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפרך ומפרך בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שנה להניחם" (אסתר ג', ח).
8. "ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום" (דברים כ"ט, יג-יד).

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

הזה. ומחוייבין אנו להתפלל בעדם שהשי"ת יצליחם בכל אשר
יפנו. ובקרוב ייושע יהודה וישראל אמן"
(הרב מ' פיינשטיין, דרש משה, דרוש י).

9. "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא:
מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר
להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא
קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא.
אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב
קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר" (שבת פח ע"א).

10. "כל אמונה טפלה שבעולם, וכן כל שיטה הבלית שבעולם,
אומרת שהיא מאירה בעולם, ומציירת איזה דברים יפים לאחוז
העיניים ולצודד נפשות. אבל מאחר שהרבה אין רוצים בזה, הם
כופים בחרב ובחנית את כל שיכולים שיקבלו אמונתם ושיטתם,
כידוע בכל עת ועידן, בין באמונות בין בשיטות, בין בזמן העבר
בין בזמן הזה, ועוד ביתר שאת, כמו ממשלת רוסלאנד וממשלת
אשכנז וכדומה... ויצא סופו שנשאר רק הרשעות לבד ולא
השיטה שציירו, ששוב אינם צריכים לזה מאחר שיש להם חרב
וחנית..."

ויצא מזה, שאין למלכות שהוא הכח לקבל אמונה ושיטה אחת,
משום שלבסוף ישאר רק הכח ולא השיטה, ויהיה חורבן בעולם,
כמו שרואין אנו בעינינו.

ואם כן יקשה, הא דרך התורה הוא גם כן שמלכות ישראל תשגיח
גם על דיני התורה, ועל זה מורה המקדש שזהו יסוד אומתנו;
ואם כן, איך נקפיד על מלכי אומות העולם, שמשגיחין על
אמונתם ושיטתם. על זה תירץ, שאמנם בני ישראל יכולין למסור
למלכותם גם את התורה, משום שסופו לצוות להם שידליקו
במנורה רק שמן זית זך, שלא היה מעולם שמרים. היינו, שרק
במאור התורה יאירו, בזה שהוא עם נבון וחכם להשפיע על כל
העולם; וכמו שהיה בימי דוד ושלמה, שנהרו אליהם מכל
הגויים, והרבה התגייירו מצד אהבת ה' והתורה לבד, כי אסור
לישראל לכופף את העמים להתייהד, ואיננו כופים את שום עם
ומדינה לזה... ואף אלו מבני ישראל שנתחייבו מיתה - כמה קשה
הוא עד שמתחייב אחד מיתה. כי רק צדק ומשפט לבד היא מאור
שלנו, בלי שום תערוכות שמרים...

היוצא מזה, שכל מלכות מאומות העולם אינה רשאה לתפוס
בשיטה אחת, אלא צריכה רק לעשות עבודה שלה, שהוא
להשגיח שלא יעשו עוול אחד נגד חברו, שלא לגזול ולרצוח,
שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו. אבל
לעניין שיטות ואמונות ודברים יהיה כל אחד חפשי לעשות מה
שרוצה. ואם כן מלכות ארה"ב, שעוד לפני ק"נ שנה קבעה חוק
מלכותה שלא יחזיקו שום אמונה ושום שיטה, אלא כל אחד
יעשה כרצונו, והמלכות תשגיח רק שלא יבלעו אחד את חברו,
הרי הם עושים כרצון השי"ת, ולכן הצליחו ונתגדלו במשך זמן